

ضرورت مهندسی مجدد ساختارها

✍️ ابوالفضل نیکوکار

➔ عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

آن هستند که شمول نظارت حرفه‌ای جامعه حسابداران رسمی را از خدمات حسابرسی مستقل و بازرسی قانونی بنگاه‌های خاص مانند شرکت‌های سهامی عام و بانک‌ها و... مستثنی نموده و مانند کشورهای نظیر آمریکا و انگلیس و کانادا، برای امور نظارت حرفه‌ای بر خدمات حسابرسی و بازرسی قانونی بنگاه‌های اخیر، نهاد جدیدی ایجاد نمایند. لیکن، اقتباس و کپی‌برداری از قوانین کشورهای یاد شده، به دلیل تفاوت بنیادی در نهادهای حاکمیتی آن کشورها با کشور ما از نظر قانون‌مداری، شایسته سالاری، کارایی و بهره‌وری، امور حقوقی و قضایی و پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری و... در شرایط فعلی فاقد هرگونه توجیه است. واقعیت این است که نظارت حرفه‌ای بر کیفیت خدمات حسابرسی صورت‌های مالی و بازرسی قانونی شرکت‌های سهامی عام، قریب به ۱۰ سال است که به موازات اعمال نظارت حرفه‌ای توسط جامعه حسابداران رسمی ایران، از طریق سازمان بورس و اوراق بهادار نیز انجام می‌گردد. سازمان مزبور با ایجاد تشکیلات حسابرسان معتمد بورس، در چارچوب مقررات و آیین‌نامه‌های مصوب سازمان، رأساً نسبت به ارزیابی و تعیین صلاحیت حسابداران رسمی معتمد خود و نیز ایجاد گروه‌های کارشناسی برای ارزیابی کیفیت گزارش‌های حسابرسی و بازرسی قانونی صادره توسط حسابداران رسمی، احضار مدیران حسابرسی و شرکای مؤسسات حسابرسی جهت پاسخگویی درباره واخواهی‌ها و نارسایی‌های شناسایی شده اقدام و موارد عدم رعایت استانداردهای حسابرسی و حسابداری و آیین رفتار حرفه‌ای را، به منظور بررسی مجدد و اتخاذ تصمیم نهایی، به جامعه حسابداران رسمی ایران ارجاع نموده است. بانک مرکزی نیز طی ۳ الی ۴ سال اخیر، چتر نظارت حرفه‌ای خود را بر خدمات حسابرسی مستقل و بازرسی

به استناد قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به عنوان "حسابدار رسمی" (مصوب مجلس شورای اسلامی - سال ۱۳۷۲) و مفاد اساسنامه جامعه حسابداران رسمی ایران (مصوب هیات وزیران)، جامعه حسابداران رسمی ایران به عنوان یک نهاد قانونی ناظر بر خدمات حسابداران رسمی در حوزه حسابرسی مستقل و بازرسی قانونی در سطح کشور محسوب می‌گردد. جامعه حسابداران رسمی ایران فعالیت عملی خود را از سال ۱۳۸۰ آغاز نموده و به موجب مفاد اساسنامه، هدف از تشکیل آن تنظیم امور و اعتلای حرفه حسابداری و حسابرسی در کشور و نظارت بر کار حسابداران رسمی است. نظارت حرفه‌ای بر کار حسابداران رسمی (شامل مؤسسات حسابرسی عضو جامعه و شاغلین انفرادی)، مأموریت اصلی و کلیدی‌ترین فعالیت جامعه محسوب و بخش عمده‌ای از منابع و مدیریت جامعه، مصروف این مهم می‌گردد. این نظارت همه جنبه‌های فعالیت حسابداران رسمی را از جمله تناسب تعداد و رده حرفه‌ای کارکنان با کارهای حسابرسی، فرآیند گزینش و استخدام کارکنان، آموزش کارکنان، نظام‌مندی کنترل کار از نظر زمان‌بندی، نظام کنترل کیفیت مؤسسه و نیز کنترل کیفیت کار و پرونده‌های حسابرسی از نظر رعایت استانداردهای حسابرسی و حسابداری و آیین رفتار حرفه‌ای و... شامل می‌گردد. در چنین شرایطی طرح ایجاد یک نهاد جدید ناظر بر خدمات حسابرسی مستقل و بازرسی قانونی، نوعی آدرس‌دهی غلط برای برخورد با کاستی‌های احتمالی جامعه در این حوزه و فاقد توجیه به نظر می‌رسد. علی‌هذا شواهد موجود حاکی از آن است که برخی اشخاص درون و بیرون حرفه با شعار حفاظت از منافع عمومی و با همراه نمودن وزارت امور اقتصادی و دارایی، به دنبال

قانونی بانکها همانند سازمان بورس و اوراق بهادار گشوده است و در این راستا مبادرت به انتخاب و معرفی حسابداران رسمی مورد وثوق خود به مجمع بانکها، ارزیابی کیفیت گزارشهای حسابرسی و بازرس قانونی بانکها و احضار و پاسخخواهی از حسابداران رسمی مربوط نموده و موارد تخلف احتمالی را جهت بررسی و اتخاذ تصمیم نهایی، به جامعه حسابداران رسمی ایران گزارش نموده است.

شواهد بالا، حاکی از آن است که علی رغم مسئولیت قانونی جامعه حسابداران رسمی ایران در خصوص نظارت حرفه‌ای بر خدمات حسابرسی مستقل و بازرس قانونی بنگاههای اقتصادی اعم از شرکت‌های بورسی و غیر بورسی و بانکها، سازمان بورس و اوراق بهادار و بانک مرکزی نیز به موجب مقررات و آیین‌نامه‌های مربوط، در حوزه نظارت یاد شده تکالیفی به موازات نظارت حرفه‌ای جامعه برعهده گرفته‌اند که مطلوب و ضروری به نظر نمی‌رسد.

مسئله اصلی این است که آیا ایجاد یک نهاد ناظر جدید جهت نظارت حرفه‌ای بر فعالیت حسابداران رسمی در حوزه شرکت‌های سهامی عام، بانکها و... ضروری بوده و منجر به تقویت حرفه حسابرسی و ارتقای کیفی گزارشهای حسابرسی خواهد شد یا خیر؟

آیا با وجود فعالیت‌های نظارتی سازمان یافته فعلی که توسط سازمان بورس و اوراق بهادار و بانکها بر گزارش حسابرسی صورت‌های مالی و بازرس قانونی بنگاه‌های تحت پوشش اعمال و بعضاً نیز به صورت همزمان با نظارت حرفه‌ای جامعه انجام می‌گردد، ایجاد یک نهاد جدید نظارتی ضرورت دارد؟

آیا مشکلات اقتصادی کشور از جمله رکود اقتصادی، رکود بازار بورس، مبالغ نجومی مطالبات

معوق و تسویه نشده بانکها، نرخ پایین سرمایه‌گذاری، نرخ بالای بیکاری، حجم بالای نقدینگی و مشکلات اقتصادی دیگر، ناشی از ضعف و کاستی در حسابرسی و نظارت بر خدمات حسابرسی است؟ آیا با وجود سازمان‌ها و نهادهای نظارتی متعدد در کشور، جایگاه ایران در شاخص جهانی ادراک فساد و همچنین فساد سیستمی کشور، کاهش یافته است.

ذی‌نفعان ارائه طرح ایجاد نهاد ناظر جدید، که با شعار حفاظت از منافع عمومی به صحنه آمده‌اند، به خوبی واقفند که زیر بنای اصلی خدمات حرفه‌ای با کیفیت مناسب طبق استانداردهای حسابرسی و آیین رفتار حرفه‌ای، حسابداران رسمی درستکار و واجد صلاحیت و مهارت و تجربه حرفه‌ای لازم هستند، لذا توجه به این موضوع ایجاب می‌نمود که در اولین قدم خواستار لغو قوانین و مقرراتی شوند که به موجب آن، تعداد قابل توجهی از افرادی که فاقد مهارت و تجربه حرفه‌ای لازم در امور حسابرسی مستقل و بازرسی قانونی هستند، با استفاده از رانت به اصطلاح قانونی مزبور در کسوت "حسابداران رسمی" درآمد‌اند.

ذی‌نفعان مزبور با شعار حفاظت از منافع عمومی و به بهانه برخی نارسایی‌ها در جامعه که قطعاً راه کارهای لازم برای اصلاح آنها وجود دارد، به دنبال کوچک‌سازی مأموریت جامعه و محدود نمودن فعالیت نظارت حرفه‌ای جامعه بر کار حسابداران رسمی در سطح شرکت‌های بند "ز" آیین‌نامه اجرایی تبصره (۴) قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به

عنوان حسابدار رسمی (مصوب هیات وزیران) می‌باشند. رؤیایی که برخی از مدیران سابق سازمان بورس و اوراق بهادار، آن را به اشکال مختلف در رسانه‌ها و سمینارها بیان نموده‌اند.

آمارهای عملکرد جامعه حسابداران رسمی ایران حاکی از آن است که طی دوره‌های شورای عالی سوم لغایت پنجم، ساختار و ظرفیت ارائه خدمات نظارت حرفه‌ای جامعه بر کار و خدمات ارائه شده توسط حسابداران رسمی، متناسب با وظایف قانونی و حرفه‌ای جامعه، به نحو قابل توجهی افزایش یافته است. شاهد این ادعا تبدیل نظارت حرفه‌ای سه سال یک بار مؤسسات حسابرسی عضو جامعه به نظارت حرفه‌ای سالیانه مؤسسات مزبور و حجم پرونده‌های تخلف شناسایی شده و ارجاع شده به هیات‌های انتظامی جامعه، طی دوره یاد شده است. بنابر این ایجاد نهاد جدید نظارتی و یا حتی تعدد فعالیت‌های نظارتی موازی که توسط سازمان بورس و اوراق بهادار و یا بانک مرکزی انجام می‌گردد، ضروری نمی‌باشد. با این وجود جامعه حسابداران رسمی ایران به عنوان یک نهاد نظارتی قانونی و دارای شخصیت حقوقی مستقل، غیر دولتی و خود انتظام، باید برای ایفای وظایف و مسئولیت‌های نظارت حرفه‌ای خود، متناسب با افزایش اعضای

تحت پوشش، همچنین ملحوظ نمودن انتظارات و نیازهای بخش‌های مختلف اقتصادی کشور به ویژه سازمان بورس و اوراق بهادار و بانکها و...، ساختار خود را مهندسی مجدد نماید. در این ارتباط ضروری است که اصلاحات زیر در این خصوص مورد توجه قرار گیرد:

۱) پیش‌بینی حق رأی برای نمایندگان سازمان بورس و اوراق بهادار و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در شورای عالی جامعه، با هدف مشارکت، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی آنان در قبال مصوبات شورای عالی جامعه.

۲) افزایش تعداد و حدود اختیارات هیات مدیره جامعه.

۳) اصلاح ساختار واحد نظارت جامعه با تأکید بر استفاده از حسابرسان واجد شرایط تحت استخدام جامعه.

۴) اصلاح و بازنگری چک لیست‌های کنترل کیفیت وضعیت و کار مؤسسات عضو جامعه با مشارکت کارشناسان مربوط در سازمان بورس و اوراق بهادار و بانک مرکزی.

۵) تشکیل کارگروه‌های مشترک نظارت حرفه‌ای با مشارکت نمایندگان سازمان بورس و اوراق بهادار و بانک مرکزی، جهت ارزیابی کیفی وضعیت و کار مؤسسات حسابرسی مربوط.

۶) تدوین مقررات الزام‌آور و راه کارهای لازم برای ادغام مؤسسات حسابرسی کوچک و متوسط.

در پایان تأکید بر این نکته ضروری است که جامعه حسابداران رسمی ایران بر اساس قانون استفاده از خدمات حرفه‌ای حسابداران ذی‌صلاح به عنوان "حسابداران رسمی" (لایحه مصوب مجلس شورای اسلامی - ۱۳۷۲) تأسیس گردیده و بر اساس قانون مزبور مسئولیت نظارت حرفه‌ای بر کار و خدمات حسابداران رسمی در حوزه حسابرسی و بازرسی قانونی شرکت‌های پذیرفته شده یا متقاضی پذیرش در بورس اوراق بهادار، سایر شرکت‌های سهامی، شرکت‌های غیر سهامی و مؤسسات انتفاعی و غیر انتفاعی و... به عهده جامعه است.

نظارت حرفه‌ای بر کار

حسابداران رسمی

مأموریت اصلی و

کلیدی‌ترین فعالیت

جامعه حسابداران رسمی

ایران است.